

ERDÉSZETI LAPOK

LXXXI.
ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
K Ö Z L Ö N Y E

4.
FÜZET.

KIADJA AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
Megindították 1862-ben Wagner Károly és Divald Adolf

Felelős szerkesztő és kiadó:

DR. ING. MIHÁLYI ZOLTÁN

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díja: egész évre 24 P, erdészeti altiszteknek 12 P.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Alkotmány-u. 6 sz. II. em. (Táv. : 323 722.)

Közleményeink egészben vagy részben való átvétele csak a forrás
megnevezése mellett történhetik.

Belterjes erdőgazdálkodás.

Írta: Szederjeyi Ostadál Jenő.

Az „Erdészeti Lapok“ 1940. évi XII. füzetében az erdőgazdálkodásról olvasva, régi emlékek keltek életre bennem. Az erdőkezelés fejlődésének a fokozatos eredményeit látom elvonulni lelki szemeim előtt.

47 évig voltam egy nagy 60.000 k. holdas hitbizományi uradalom tisztje. Az oláh megszállás után, utolsó 10 évi szolgálatom alatt egy 6.000 k. holdas mezőgazdaság ellenőrző vezetését és egy 1.000 k. holdas kis erdő kezelését is elláttam; ennyi maradt meg összesen a 60.000 k. holdból Csonkamagyarországon.

Ma tehát, 70. életévem küszöbén és 47 esztendei szolgálat messzetávlatából, azt hiszem, teljesen elfogulatlanul szólhatok hozzá az erdőgazdálkodáshoz.

A régi iratokból is jól ismert kb. 200 éves uradalmi erdő jóvedelmét, évről-évre fokozatosan korszerűbbé váló gazdálkodással 1918-ig, olyan magasra sikerült emelnünk, hogy az alig maradt el a 25.000 k. h. mezőgazdaság jóvedelmétől, — a művelési ág szerinti birtok alapértékéhez viszonyítva. Megemlítem még, hogy az uradalom csak az 1888. évtől vált hitbizománnyá. Az erdő tehát az 1888. év előtt nem állt olyan szigorú ellenőrzés alatt, mint ettől az időtől kezdődőleg. A régi gyakorlati erdészeket nyugdíjba vonulásuk után, szakképzett tisztikar váltotta fel.

Messze a járható köves közlekedési utaktól, az erdő kitermelésénél évről-évre csak a kevés helyi szükséglet kielégítése volt

eleinte az erdészet kötelessége. Ez a szükséglet egy-egy nedves év beálltával, amikor a rossz utak miatt kevesebb vevő jelentkezhetett, még csekélyebbre zsugorodott össze. Mikor aztán több évi vágásterület gyűlt össze a tölgyesekben, akkor az egész megtakarítást, „nagy eladás”-sal, lábon felbecsülve adta el az uradalom, nyílt árverésen. A bükkösök eladásáról pedig csak akkor lehetett szó, ha a vágásra érett erdőrész a fafogyasztó üvegyárhoz, hamuzsírőző-telephez, kőjejtőhöz, asztalos-, bognár- stb. műhelyhez közel feküdt. A tölgyfánál csak azokat a törzseket becsülték fel, amelyek I. oszt. donga-, talpfa- fűrészáru- stb. anyagot adtak. Legkevesébbé szerették a csak fűrészárunak való vastagabb törzseket, nehézkes leszállításuk miatt. Volt olyan — legkevesébbé gazdaságos értékesítés is, — amelynél a szép törzseket ledöntés után, használatosságuknak megfelelő hosszúságban eldarabolva, a földön becsülték fel és adták el. A ledöntött törzsek fel nem dolgozott, el nem adott részeit, ágait, a le nem döntött törzsekkel együtt — könnyebb elszállíthatásuk miatt — felszenítették, esetleg kisebb méretű épületfának adták el vagy tűzifának dolgozták fel. Ami ezek után is megmaradt, azt lehetőleg mint hulladékot értékesítették; egyébként a vágásterületen korhadt el. Az erdő körül fekvő községek mindegyikének volt közbirtokossági, úrbéres stb. erdeje. A lakosság az uradalomtól tehát csak azt a fát vette meg, amit nem talált meg saját erdeiben; szükségletét nagyrészt a községi határon álló, vagy a szántóföldje szomszédságában folydogáló patakok partján felnőtt éger-, nyír-, nyár- és fűzfából elégítette ki. Az említett „nagy eladás”-oknál megtörtént az is, hogy a tövön maradt másodrendű és hulladékfa eladásából több pénz folyt be, mint az I. osztályú szerfáéból.

Ez a hihetetlenül keveset jövedelmező gazdálkodás egyszerre megszűnt, mikor egy igazán „nagy eladás” kapcsán az 1892. évben a hitbizomány 35.000 k. h. erdejében bárhol kijelölhető 200.000 drb álló tölgyfát törzsenként 5 koronáért és a vevő kívánsága szerint esetleg további 50.000 drb tölgyfát törzsenként 2 koronáért adhatott el az uradalom, a következő feltételek mellett. A vevő cég köteles volt az uradalmi erdőség alján a Máv. fővonalba becsatlakozó, kb. 70 km-es keskenyvágányú, de személyszállításra is használható vasutat, a csatlakozó állomáson egy több pengéjű fűrész, továbbá a vasút és a fűrésztelep személyzete részére szükséges, állandó jellegű épületeket építtetni, mégpedig az uradalomnak előre bemutatott és jóváhagyott tervek szerint. Ennyi befektetési kötelezettség mellett természetesen átvette az 50.000 darab tölgytörzset is, amelynek szövete a síksági erdőktől a magasabb középhegység felé kimutathatóan finomabb lett. Ezért a legtöbb törzset az előhegységekből választotta ki a vevő és pedig mindig a legszebb törzseket, de nem csak a 100 és több éveseket, hanem igen sok 80—90 éves — ág-

és göcstelen — símatörzsű hengeres fát is átvett, amelyek vastagsága 20 m magasságban még alig csökkent 2—4 cm-rel. Ezeket az egész hosszúságukban meghagyott törzseket „Trieszti hajógyár” rendeltetéssel, külön az elszállításukra szerkesztett, vasúti kocsi-kon szállította el a vevő. A 35.000 k. h.-as hitbizományi erdőben a megfelelő törzseket egyenként, vagy csoportonként szedte ki rendszertelenül a cég, úgyhogy az erdő az idősebb tagokban nagyon megritkult. Itt-ott ritkás, sőt egész holdon felüli tisztás helyek is keletkeztek. Az 1892. évi „nagy eladás”-ig az erdészeti személyzetnek csak az időnkénti fatömegbecslés, döntés, tűzifatermelés, szénítés és az erdővédelem volt legfőbb elfoglaltsága. A „nagy eladás”-okra mindig a rendszerint négyévenként beálló jó makktermés után került sor, hogy a letarolásra előírt erdő felújítása természetes úton történhessék. Volt a régi személyzet tagjai között olyan is, aki dicséretreméltó kísérletként az ott nem honos fenyők és lombfák megtelepítésével is megpróbálkozott a vágás és tisztás leginkább egybefüggő zárt területein. Ezek a telepítések később, a fanemek helyes megválasztásánál, igen értékes szemléltető útmutatással szolgáltak. Kár, hogy erdőlésekkel, tisztításokkal, ritkításokkal nem kísérleteztek.

A birtok hitbizománnyá válásával a régi személyzet helyére szakképzett tisztok és altisztok kerültek. Az állami, szigorúbb ellenőrzés — üzemterv stb. — mellett megkezdődött a sok százados, lehet mondani ősi, rendetlen erdőkezelésből eredt hiány, mulasztás pótlása sok-sok munkával. A szakembert sokszor hozta nehéz helyzetbe az erdőrendezés és a gazdálkodás különösnél-különösebb helyzeteinek megoldása. Szerencsénkre a hitbizományt élvező birtokos nagyon szerette az erdőt és büszke volt reá, nem sajnált tőle semmiféle kiadást, befektetést. Eddig az erdő jövedelme alig fedezte az adókat, személyzeti stb. kiadásokat. A rendszeresen négy évente bekövetkező makktermés, makkoltatás, *nyári legeltetés régente több hasznot hozott, mint a faeladás.*

Ma már — hála Istennek — nagyon messze járunk a régi világtól, amelyről azért számoltam be bővebben, hogy szembeállítsam a jelenlegi, szociálisan célszerűsített, a többtermelés követelményei szerint elérhető és a legnagyobb jövedelmet biztosító modern gazdálkodással. Az elmondottak bevezetésül szolgálnak a jövő, korszerű gazdálkodásra vonatkozó, saját tapasztalataim alapján leszűrt elgondolásaimhoz. A múlt hibái alapján szemléltetőleg tudom feltárni, mennyire meghálálta az erdő a vele való foglalkozást; ebből pedig következtetni lehet ma is, milyen sokszorosan meghálálná a jövőben — a tudomány és a technika vívmányainak a felhasználása mellett, — a jövedelmezőség előmozdítására hivatott tőkebefektetést és az észszerű igazgatást.

Ma már mindenkinek be kell látnia, hogy nemzetgazdasági és szociális szempontból nem az egyéni, minél magasabb jövedel-

mezőség a végcél, hanem az ország közszükségletének a kielégítése és a nemzeti vagyon fokozása. Az egyéni jövedelem növelését alá kell rendelni a közérdeknek. A nagytőkés, cég, gyáros, részvénytársaság mindig kevesebb pénzt forgat, mint az állam, a nagy erdőbirtokos mindig kevesebb és kisebb képzettségű személyzettel, olcsóbban igyekszik minél több hasznot elérni. Látszik ez a folyton kísértő sztrájkokból, ahol mindég a létminimum, a könnyebb megélhetés biztos elérésére irányuló vágy játssza a főszerepet.

Hitbizományunk az erdei termékek kiszállítási lehetőségének az elértével és az üzemterv okszerű előírása szerinti gazdálkodás bevezetésével megkezdte a házikezelés minden irányban való bevezetését. Erdészetünk maga termelt, maga dolgozta fel a ledöntött faanyagot. Termelt dongát, vágányalját, kerékgyártó-, asztalos- és épületfát stb. — választékok szerint betanított — helybeli és közeli falvakból toborzott munkásaival. A fűrészárunak jobban értékelt rönköket — saját fűrész hiányában — árverés útján nagykereskedőnek adta el. Azonkívül termelt szer- és tűzifa hasábfát, égetett szenet, főzött hamuzsirt üveggyára részére, kevés barnaszenet, építő- és útburkolati követ bányásztatott, quarcot termelt ki szintén az üveggyára részére, feltárt ércbányákhoz zúzda- és kohó-épületeket adott ki bérbe stb. Így következett be a nagy fabőség ellenére is, hogy a központi számvevőség az évvégi zárlatnál az erdőnél k. holdankint 2 korona tiszta jövedelmet mutatott ki. Pedig ilyen gazdálkodás mellett több és jobban fizetett személyzetet, munkavezetőket, állandó munkásokat kellett tartania az uradalomnak, ezenfelül a nyári legeltetést teljesen beszüntette, a makkoltatást is nagyon mérsékelten — csak a talaj felturátása céljából — engedélyezte a természetes felújulás biztosítása érdekében és a nagy eladásokkal kapcsolatos, rendszertelen kihasználásból származott sok hézagot, tisztást, vízmosást stb. — több mint 2.000 k. h. területtel — felújította. Üzemterv szerint is a leginkább megritkított erdőrészek kerültek elsősorban tarolásra. K. holdanként kb. 90—105 tm^3 fatömeggel fizetett az erdő. Emellett a szabályos vágatási és kiszállítási lehetőség érdekében sok, még ennél is kevesebb holdankénti fahozamot nyújtó erdőrész került be kihasználásra, különösen az 1—3 fordulós vágatási területébe.

A hitbizományt élvező birtokosnak az elve mindig az volt, hogy csak megelégedett, a tényleges szolgálati évek alatt gond nélkül megélhetést találó és megfelelő, az utolsó évben élvezett készfizetést kitevő nyugdíjjal biztosított személyzettel lehet eredményt elérni. Az erdőtől soha semmiféle befektetést sem sajnált. Igazi hitbizományi felfogás. Nem a jelenen van a hangsúly, a jövő nemzedékről is gondoskodni kell. A fokozatosabb munkára irányuló serkentést az erdőhivatalonként külön megállapított és a tiszta jövedelem után számított 10% jutalék kiosztásával

érte el a birtokos, amelyből 2°/_o a nyugdíjalapot illette. A nyersbevétel 1°/_o-át kísérletezésre fordítottuk. A tervbevett elgondolásokat minden gazdaság egymástól függetlenül, a pénztári év lezárásával a központ elé terjesztette a kísérletek költségvetésével együtt. Sajnos, az utolsó kísérlet visszafelé sült el. A megszállással kb. 1.000 k. h. — az évi vágásokból megtakarított — mintaerdő az oláhok kezébe került. Ők aztán le is tarolták az egészet az első években.

A kitermelt, feldolgozott faanyagnak azt a részét, amelynek az eladása az ideiglenes raktárakon nem látszott biztosítottnak — a felújítási munkálatok megkezdése előtt a vasút, köves- és központi utak mentén létesített állandó raktárakba fuvaroztattuk. Az erdőtiszteknek és altiszteknek így módjukban volt a saját érdekében is álló kereskedői szellemet kellően elsajátítani és a házi kezelés bevezetése a jövedelem fokozása mellett az erdők szomszédságában fekvő 35—40 falu érdekeit is szolgálta. Ez anyagi jólétük, munkakészségük, erkölcsi színvonaluk emelkedésén egy pár év után nagyszerűen meg is látszott. Bőség sarjadt ott, ahol eddig a minden jobb falatot irigylő, tudat alatt kommunizmust valló szegénység uralkodott.

A munkásoknak a kezdetben szerszámuk sem volt, ezek beszerzésére és a leszámolásig való megélhetésükre, több hónapon át sok pénzt kellett előlegezni. Az étellel szemben alig volt több igényük a velük egy helyiségben lakó barmaiknál. Iskolai tudásuk alig terjedt túl a szokásos babonák megismerésén. Mindent, minden vonatkozásban előről kellett kezdeni, sok és nagy türelemmel. Állítom azonban, hogy nekünk nem volt kisebb az örömünk, mint nekik, amikor már magyarul is megtanultak írni, olvasni, számolni. Később az ügyesebbje ki tudta számítani a munkája után járó kereseti összeget, a ledöntött fát — a legtakarékosabb felhasználásnak megfelelően — el tudta hosszoltni, és a megadott méret szerint, pontosan kifaragta a kívánt faválasztékot. Amikor pedig a dongafa бүтүјүн beosztotta és felrajzolta a kivehető donga méreteit, az már megünnepelni való eredmény volt.

Az erdőség szomszédságában lévő községek népe 90°/_o-ban nem oláh, de gör. kath. vallású magyar volt, aki hálás volt az anyagi jólét megszerezhetéseért. Hálás volt a hitbizományi birtokon át a munkaalkalmat teremtő erdészeti személyzet iránt. Megtanulta becsülni a magyar úri gondolkodást, amely mindig védőleg állt a háta mögött szükségében. A hitbizományi erdők felszántását a helyszínén végző táblai hatóságnak fejszével akart ellenállni a gör. kath. nép. A kultúráját olyan fennen hirdető regáti oláhság, a megszállás alatt legalább 50 évre vetette vissza az anyagi jólétet és 100 évre az erdőállományt. A mostani elvadított népet nehezebb lesz ismét a volt szellemi és anyagi szintre fel-

emelni, mint a szegénységben, de nyugodtan élt, alapjában jóindulatú régebbi lakosságot.

Miért kell ma, az önellátást és a létminimumot biztosító munka megbecsülésének az idején, csak az öncélt, a tőke halmozását elősegítő alkalmi kereskedői társaságokkal végeztetni a termelést, amikor a házi kezeléssel állandóbban, biztosabban, jobban elérhető a nemzet fenntartását jelentő, több munkást alkalmazó, faji jólét emelése? Miért kell idegen tőke ide, amikor a tőke tárgyát, a nyersanyagot a birtokos termeli? Szűklátókörű megállapításnak vélem azt a felfogást, hogy csak sok pénzzel lehet egy üzemet megindítani és idegen tőke nélkül semmiféle üzemi vonatkozásban nem boldogulhat a magyarság. Ha valamikor, — ez most, igazán nem áll!

Ma a földkerekségén mindenütt a nyersanyagon van a hangsúly, ez után fut minden nemzet. A nyersanyag feldolgozását majd elvégzi az erdőbirtokos önmaga, ha lassabban is, ha még olyan szerényen is, mert ma az emberi kézi erő pénztérő tőke. Minden nemzet elzárkózik nyersanyagainak akár az átadása, akár idegen tőkével való feldolgoztatása elől. Még az idegen kézen lévő nyersanyag kitermelését és az ezzel táplált gyárak működését is betiltják. Minden ország saját maga akarja nyersanyagait feldolgozni és mint fogyasztásra alkalmas cikket — legalább is csereképpen — értékesíteni. Kevés tőkével, de némi állami segítséggel lassan sok kis üzemet is egy vagy több nagy üzemmé lehet fejleszteni. Így itt marad a munkaalkalom, itt marad a készanyagból remélhető nyereség. Miért kell a magyarság egyrészének külföldön keresni a kenyerét, ha itthon is van mód a megélhetésre? Csak ne foglalják el az idegenek ezeket, a rendszerint könnyebb munkát és megélhetést biztosító helyeket, állásokat. Miért tesszük önmagunkat, csak a legszűkebb megélhetést is alig biztosító, alárendelt gyarmattá, a szükségtelen idegen tőke bevonásával? Az idegen tőke behozza saját embereit, munkavezetőit és a magyarságra csak a nehéz munka jut. A külföldi tőke a könnyebb munkával, az előállított cikk eladásával, leföli a tejfelt egy idegen nemzet javára. Az itt gyökeret vert, akár a nyers termelést, akár a gyári feldolgozást végeztető, búsás jövedelmet biztosító idegen részvénytársaságokat, tőkét nehezen tudják majd eltanácsolni innen.

Az anyag a fő, ezt akarja az idegen tőke a saját javára kamatoztatni minden kockázat, különösebb fáradság nélkül, — a kereskedői fufang minden eszközével. Az erdő a vevőt az eladás, illetve vétel után tovább nem érdekli.

A birtokos mindenesetre nagyobb helyi ismerettel, több szociális érzéssel fogja az erdei munkákat, feldolgoztatást, eladást irányítani, mint az erdővel magával — legalább is kitermelésig — semmi vonatkozásban nem lévő nagykereskedő, gyáros

vagy részvénytársaság. Ezek szeme előtt nem az erdő, a nemzeti vagyon tartamossága és növelése lebeg, hanem csak a birtokos részéről 100 éven át dédelgetett, most már letarolásra érett olyan nyersanyag, amiből — bármilyen úton-módon — minél több hasznot kell kipréselni.

Ha ma a kitermeléshez, a feldolgozáshoz szükséges elegendő tőke nem áll a birtokos rendelkezésére, nincs elegendő forgótőkéje, segítségére lehet neki az állam akár bank útján jótállás mellett, akár adómersékléssel, akár más módon. A kitermelt faanyag eladásából befolyó jövedelemből aztán elsősorban a hitelező állam elégítse ki magát. Adjon az állam a birtokosok megsegítésére a pénzintézeteket elfogadásra, beváltásra kötelező állampapírt hosszabb lejáratú csekély kamat mellett. Az állam így nem fizethet reá és még pénzt sem kell adnia. A faanyag pedig biztos fedezet.

Az általános megelégedettséget biztosító szociális jólét alapja a nyersanyag. Ne engedjük át a kitermelését, feldolgozását, forgalombahozatalát idegen tőkének, még akkor sem, ha a hasznosításához pillanatnyilag nincsen elegendő nemzeti tőkénk. Sőt némi veszteség árán is várjunk a kitermeléssel stb. a jövő érdekében. Várjunk addig, amíg a szükséges tőke összegyűl, vagy amíg az állam a nyersanyag kitermeléséhez, feldolgozásához szükséges tőkét készpénzben, vagy csak a belföldi forgalom számára ideiglenes belső kölcsönként kibocsátott, mindenki számára kötelező, fizetési eszközt jelentő „ajánlható“ pénztárjegyekkel nem jön az üzeme jövedelmezőségét biztosítani kívánó termelőnek, gyárosnak segítségére.

Ez majd megmozgatja a ma parlagon heverő, bizalmatlanságból a pénzszekrényekbe elbújt pénzeket, papirokat, értékeket stb. Ha pedig észreveszi a nagytőke, hogy a termelő, a gyáros nem szorul reája, önszántából is felajánlja értékeit a biztos jövedelmet jelentő kamatoztatás mellett, a nemzeti vagyon gyarapítását célzó, anyagtermelés, gyártás megkezdhetésére, gyárak létesítésére.

A pénz, a tőke akkor tölti be szociális hivatását, ha mozgékony, megfelelően forgalmas. És azzá is kell tenni még megfelelő állami hatalommal is, a termelés vérkeringésének a fokozása céljából.

Nem az anyag kitermeléséhez, gyártásához, forgalmának megalapozásához, kiterjesztéséhez ugyan egyáltalán nem értő, de esetleg összeköttetései révén a vállalat részére bizonyos remélt előnyöket szerző, vagy csak a keresztény tisztviselők törvény szerint megkövetelt arányszámát kiegészítő, de az üzem belső kezelésének, titkainak a megismerésétől féltékenyen távoltartott alkalmi, kérész életű egyéneknek van a hangsúly, hanem a nemzeti keresztény szociális elgondolás minél egyszerűbb megvalósításán.

A felelősségteljes állásának teljesen megfelelő és kevesebb

javadalmazással megelégedő, a kitermelésre, gyártásra, ügyvezetésre kitűnően képzett, izig-vérig magyar vezető a vállalat élén a keresztény tisztviselői karnak és munkásoknak emberséges megélhetést fog biztosítani és munkája minden esetre a nemzeti tőke gyarapodását mozdítja elő az állam javára, az idegen nemzetközi tőkével szemben.

A nagy tőkének nem az a hivatása, hogy nagyban, legolcsóbb áron beszerzett, gyártott árut közvetlenül adja át a fogyasztónak, hanem az, hogy olcsón továbbítsa az árut, az anyagot, cikket a kisiparoshoz, kereskedőhöz a közvetítői, lánckereskedelem kizárásával. Így hozzáférhetőbben és olcsóbban juthat szükségletéhez a fogyasztó.

Az államnak, a városnak, de az erdőbirtokosnak is hazafias kötelessége, hogy az erdőből befolyó jövedelmének a jelentős hányadát fordítsa az erdőgazdaság fejlesztését szolgáló befektetések: szállító berendezések, faipari telepek építésére, esetleg nagyobb jövedelmet ígérő, idegen fanemekkel végzett mesterséges felújításokra, stb. általában az erdő értékének az emelésére és a gazdaságos kihasználást előmozdító létesítményekre. Fektesse be abba a birtokba, amihez lélekkel, anyagi érdekekkel, faji, hazafiúi kötelezettséggel ragaszkodik, amihez családját századokon át ezer szál fűzte és fűzi most is: a magyar földhöz, röghöz, mert ennek csak kötelezett sáfárja az igazi birtokossal — a magyar nemzettel — szemben a világ végezetéig. Hogy érezheti át ezt egy lelketlen anyagnak, a pénznek idegenből ide szakadt vagy akár honirabjául szegődött nagytőkés, részvénytársaság? Mi a pénznek a nemzeti érzés, a magyar eszme? A pénz csak az üzlettel törődik. Nemzetközi! A cégeket nem érdeklik a kísérletek, sem a tudomány továbbfejlesztésének a kérdései. Az újabb célszerű eszközökre csak akkor figyelhet fel, amikor azok már beváltak a gyakorlatba. De feltalálásukhoz anyagilag alig járulnak hozzá önszántukból. Vagy csak azért, hogy alkalomadtán hivatkozhassanak ajándékukra saját jól felfogott érdekükben: mi is adtunk! A cégek, mint már említettem, igen kis, leginkább csak a zsidótörvény megszabta mértékben alkalmaznak mérnöki személyzetet. Pedig éppen a csaknem 100%-ig a cégek, részvénytársaságok tulajdonában lévő gyárakban nyilna alkalom a kísérletek lefolytatására. Igen, de ez nem jár haszonnal, sőt némi kiadást jelent, amit nem bír el a vállalat!

Így e kutatások, kísérletek lehetővétetele anyagilag csak az államot és kis részben a megszállás folytán anyagilag többnyire tönkretett, de az erdő sorsát a szívükön viselő birtokosokat terheli.

Mindenkiben van bizonyos tudás-vágy. — „Mindenki találhat fel valamit, ha valamilyen studiumnak neki fekszik” — mondja *Béky* Albert barátom. De ezt a bizonyos tanulmányt folytatni kívánó egyént napfényre hozni, a sok közül a legalkalmasabbat ki-

választani, meglátni, nagyobbára az állam feladata, mert neki áll a legtöbb szakember a rendelkezésére és anyagilag is hozzá segítheti a hivatottakat a szükséges kísérletekhez stb. Az állam mellett azonban ugyanaz a feladat vár a nagyobb erdőbirtokosokra is, csak csekélyebb arányban, alkalmazottaik számához mérten. Mert mind az államnak, mind a nagybirtokosnak módjában áll a bizonyos irányban nagy hajlamot eláruló alkalmazottjának megadni a lehetőséget további különleges kiképzéséhez. Tanulmányútak, kísérletek nagyban segíthetik a cél elérését. Ha azonban egyik-másik kísérletezés nem hoz még kézzel fogható eredményt, az sem baj. Nem minden megkezdett kísérlet járt rövid időn belül teljes sikerrel. Rendszeren hosszabb próbálkozás hozza meg a kívánt eredményt, sőt igen gyakran más irányú kísérletezés vezetett el valamilyen, talán még nagyobb jelentőségű felfedezéshez. A „C“ vitamin is így született meg. Csak folytonos, szívós, kitartó, évek, esetleg nemzedékek munkájával, fokról-fokra való fejlesztéssel, javításokkal juthatunk időtálló eredményhez.

A jövedelmező gazdálkodásnál a választék legcélszerűbb kialakítása és a kereslet mindenkori ismerete elengedhetetlen feltétel. Ennek gyors, helyes elbírálása nélkül a gyakorlati erdőmérnök munkája nem lesz eredményes akkor sem, ha máskülönbén nagyszerű erdőrendező, építész stb. Ilyen erdőmérnök ne is próbálkozzék a gyakorlati gazdálkodással, hanem az igen sokoldalú szakunk másirányú fejlesztésével hasznosítsa tudását, képességét, esetleg különleges tanulmányok alapján. De csak az speciálizálódjék, aki erre valóban hivatott és az átlagos munkán magasan felül áll. Mert a középszerűség ezen a téren kevesebbet ér a többoldalú, mindenütt helytálló gyakorlati embernél.

A fafaj helyes megválasztása, a kívánt méretre való kitenyésztése, a fa életjelenségeinek, szöveti sajátosságainak az ismerete stb. minden erdőmérnök számára elengedhetetlenek, pedig a mindennapi kereslet még sok más, folyton bővülő megismerést kívánó követelménnyel lép fel vele szemben. A legfontosabb kívánalmak maradék nélkül való megszerzése, csak a helyesen irányított, és a kereslethez igazodó kitermelés, bürokráciamentes, rugalmas, mindenre érzékeny, elhatározásában gyors *feltalálókészségű*, hosszas gyakorlat alapján lehetséges. A faanyag legjelentősebb kitermelése, feldolgozása olyan szoros kapcsolatban áll a kereslettel, hogy a belterjes gazdálkodás jövedelmezősége tisztán ezek ismeretén fordul meg.

A belterjes gazdálkodást az jellemzi a legjobban, hogy a nagybirtokos, az állam nem elégszik meg a nyersanyag kitermelésével és a félgyártmánnyá való felkészítésével, hanem az adottságokhoz, forgó tőkéjéhez mérten a nyersanyagot egyszeri, vagy többszöri átalakítással olyan felhasználható állapotba igyekszik hozni, amely közvetlenül fogyasztásra alkalmas. Minél többször

alakítja át a birtokos a nyers faanyagot, annál több közvetítői hasznot könyvelhet el. A közvetítő kereskedő beiktatásánál: az első megnézi, a 2. felbecsüli, a 3. megveszi, a 4. kitermeli, az 5. átalakítja, a 6. leszállítja, a 7. átveszi, a 8. elraktározza, a 9. eladja és esetleg még több kézen is átmegy, míg a fogyasztóhoz jut. Közben mindegyik lekapcsolja a maga hasznát. Így mit kaphat 100 évi várás után az erdőbirtokos, mit fizet az anyagért a fogyasztó és mit könyvel el a raktár? Ezt csak az ármegállapító jogászokmánybiztoság tudná csak — a beiktatott közvetítők díjainak a levonása után — és a hozzáértő szaktanácsadók véleménye alapján kiszámítani. A nem csekély közvetítési díj gyakran megközelíti az alap eladási árát. A birtokos — a 100 évet is meghaladó erdő élet-tartama alatt — megélhetését és sok-sok más kiadását alig fedező jövedelemmel kénytelen megelégedni. A fogyasztó is méregdrágán jut szükségletéhez. Ok nélkül szídj a vevő a vele egy hajóban evező őstermelőt.

A tulajdonképeni őstermelésnek mind a három ága: 1. az erdőgazdaság, 2. a mezőgazdaság és 3. a bányászat, nyersanyaguk további átalakításával saját maguk közvetítőkké, kereskedőkké válnak jövedelmük fokozása érdekében. Minden vidéken, így a szorosan vett Erdélyben is, valamint az egész világon mindenütt, kevés lényeges változattal alakítják át a nyersanyagot. Egyformán fűrészelnek, bányásznak, hizlálnak stb. és minden új, gyakorlatis dolgot, eljárást azonnal egyformán alkalmazásba vesznek szerte a világon — a szabadalmazott gyártások kivételével. — Így csak a nyersanyag összetételétől, a gépek jóságától, a munkás lelkiismeretes ügyességétől, munkakészségétől függ a nyert, átalakított készanyag minősége, ha ugyanolyan anyagból, ugyanolyan munkateljesítményű szerszámmal stb. alakítják át. Az őstermelésnél nincsen szükségünk nagy tőkájú fakitermelő, átalakító, eladó cégekre, részvénytársaságokra, különösen nincsen szükség külföldi tőkére. A szükségletet jelentő alap, a nyersanyag birtokosa áll birtokon belül. A kitermelést, átalakítást stb. végző gépi, kézi munkához szükségelt forgó tőkét a birtokos rövidebb-hosszabb idő alatt megszerezheti szívós takarékossgal, vagy állami segítséggel. Mint már említettem, az állam adómérsékléssel, Nemzeti Önellátási Alappal stb. sokféle módon támogathatja a termelőt.

A gyári és kereskedői szellem teljes elsajátítására itt van az utolsó óra. De ne habozzunk! Sokféle tervezettel ne odázzuk el ezt a kínálkozó jó alkalmat, ne tipegjünk, topogjunk, de huszárosan vágjunk neki a dolog érdemének. Nem bukhatunk el. Itt van az utolsó, önként kínálkozó alkalom, amikor zökkenés nélkül veheti át szakunk, fajtánk a gyáraknál és a kereskedésekben megürülő vezető állásokat. Neveljünk az erdő tartamosságát biztosítani, a fakitermelést, feldolgozást ellátni, magát előre tervelt szá-

mítással irányítani tudó erdőmérnökök mellett egy, a kereskedelem minden részletét ismerő, elsajátító, különös kereskedői hajlamot tápláló szakifjúságot is. Adjunk akalmat külföldi példa szerint a nagyobb stílu, szélesebb látókörű kereskedelem megismerésére, ösztöndíjakkal, a külföldön már eddig is sok tanulmányi központon létesített kollégiumokba való felvétellel. De már addig is foglalják el gyakorlati és a kereskedelemre hivatott szakembereink a zsidótörvény alapján megürülő állásokat, — előmenetelüket biztosító feltételekkel — a gyári és kereskedői szakmában. Ismerkedjenek meg az üzemek összes osztályain az irodai és műszaki helyek betöltésére szükségelt tudás követelményeivel, úgyhogy ott, vagy onnan teljes elméleti és gyakorlati üzemvezetői felkészültséggel foglalhassák el az állam vagy a birtokos részéről szervezett állásokat. Belföldi és külföldi kereskedelmünk ügyleteinek a lebonyolítására van már kereskedelmi szakminisztériumunk és külképviseletünk, — tehát külföldi vonatkozásban sem lehet fennakadás.

Nyugodtan vállalhatják szakembereink a kisebb jogi ügyek intézését is, hiszen egyetemeinken elegendő jogi tudást szereztek. A magyar szakember külföldi viszonylatban is megállja a helyét, de odakint nem a jogé, hanem a szakmabeli rátermettségé a döntő szó. A nagyobb jogi tudást kívánó ügyek elintézésére természetesen a jogászt kéri fel, de nem mint üzemvezetőt, de mint jogi tanácsadót. Így az állam a jogi osztályát, a birtokos pedig az uradalmi ügyészét.

A nemzeti jólétet csak tőkeképzés fokozásával lehet emelni. Egy honi erdőbirtokos sohasem tud annyi tőkét összegyűjteni, mint egy idegen állambeli vagy belföldi cég, részvénytársaság. Mert az állam a földbirtokos vagyonosodását mindég megakasztja az emelkedő adókkal és különféle terhek kivetésével. A birtokos jövedelmének az ellenőrzése sokkal egyszerűbb és valószínűbb, mint egy részvénytársaságé, vagy külföldi cégé. Az erdőbirtokos honpolgár sohasem menti ki a vagyonát, felesleges jövedelmét, — már hazafias érzésből sem, — egy biztosabbnak látszó külföldi pénzintézetbe, mint azt a részvénytársaságok, idegen tőkével dolgozó cégek, idegen állampolgárok teszik, akiket semmi sem köt a magyar hazához, csak a nyereségvágy. Így nemzetvédelmi, erkölcsi szempontból is megokolt, sőt megkövetelhető, hogy a birtokos a házi kitermeléssel, eladással kapcsolatos belterjes gazdálkodást minél előbb vezesse be, ha ez eddig nem történt meg.

A nagybirtokosnak, városnak, vagy az államnak csak akkor lesz láthatóan eredményes a gazdálkodása a saját munkáját is befektető kisbirtokossal szemben, ha a birtokos megbízott, teljhatalmú igazgatója, a város vagy az állam erdészeti osztálya, minden más szakosztálytól, teljesen független gazdálkodást folytathat, ha a birtokos megbízottja, a szakosztály csorbítottatlan hatáskört kap és

a munkájába senki idegen, — sem laikus, — sem más szakmabeli nem szól bele. Az erdőgazdálkodás intézéséből tehát az erdészeti szaktudástól messze távol álló jogászt is ki lehet zárni.

Az állam ma már a lehetőséghez mérten minden vonalon bevezette és bevezeti a belterjes gazdálkodást, mégpedig igen szép eredménnyel. Különösen áll ez az egyedül jövedelmező östermelési szakmaágakra: az erdészeti-, mezőgazdasági- és bányászatra. Az állam gazdálkodását az évi költségvetés határain belül a pénzügyminisztérium elnöklésével a minisztertanács, városokét a városi tanács, a birtokosokét a birtokos elnöklésével a főtiszti szék határozza el, szabja meg, a legjövedelmezőbbnek látszó befektetési lehetőségek tekintetbevételével. Egy kölcsön is lehet jövedelmező befektetés, jó kamat és biztos visszafizetési kötelezettség mellett, ha rövid időn belül törleszteni tudja a kölcsön összegét és rövidesen szép tiszta jövedelmet biztosít a birtokos részére. Ez a fel fogás az, amin az idegen faj kereskedőinek, gyárosainak biztos számvetésen alapuló, de 100%-os jövedelmet ígérő, néha merész-ségnek látszó, de legtöbbször sikeres kezdeményezése alapszik.

Olaszországban láttam, mit jelent az, ha egy sokmilliós több szakmát igénybe vevő befektetés keresztülvitele *egyetlenegy*, teljes felelősséggel tartozó, teljesen önállóan intézkedő vezető szakember kezében van. Mit ér ma a Róma környékbeli *Pontini* mocsarak teljes lecsapolásával nyert mezőgazdasági föld. Mit ér annak mezőgazdasági terménye, a most folyó háború élelmezési nehézségei közepette. Mit ér az meg, hogy a sűrű szaporodás mellett is sok ezer olasz ember nyert települési lehetőséget.

Németországban láttam, hogy az egész birodalmat átszelő, több ezer kilométeres autótűt (Reichsautobahn) építkezését az egyetlen, mindenben függetlenül intézkedő, de teljes erkölcsi és anyagi felelőséget vállaló szakember, a hírneves *Todt* mérnök vezette, akinek a halála az egész műszaki világ nagy vesztesége. A nagy és csodálatos úthálózatot az alája rendelt, szintén felelősséggel tartozó szakemberekkel és minden csekélységre kiterjedő figyelemmel készítette, éjjel-nappali szakadatlan munkában, a legcsekélyebb fennakadás nélkül.

A nem szakmabeli, de intézkedésre feljogosított más képzettségű úr sokszor csak íróasztalánál jut — esetleg lexikonból — annak tudatára, hogy az erdőt mesterségesen is lehet telepíteni, hogy faanyagát nehéz munkával termelik ki, szállítják le, alakítják át stb., tehát nem magától nő az erdő és nemcsak kirándulohely, hanem komoly jövedelmet biztosító nemzetgazdasági vagyon.

A kormánynak úgy is az a törekvése, hogy minél hamarabb keresztények kezébe kerüljön a kereskedelem. Adjuk meg a szakmabeli fiatalságunknak tehát a szaktudásuk mellett, a kellő kereskedői szellem elsajátítására a gyakorlati lehetőséget is. Bízunk az arra hivatást érző fiatalságra a legkeresettebb választékok kiter-

melése mellett a faanyag eladását is. Tehát azokra a szaktársakra, akik az eladható faanyaggal kapcsolatban születésétől a kitermeléséig, fogyasztásra alkalmassá átalakításáig való minden munkában résztvettek. Higgye el mindenki, hogy a magyarban meg van a kívánt kereskedői szellem, — sokszor fűfang is — csak el van altatva már sok évszázadon át a kereskedelmet és a gyártást kezükbe kaparintott idegen faj által. Aki ismeri a székelyt, örményt, debreceni és a többi vidéki magyart, tudja, hogy ahol annak alkalma volt lábát negvetni, nem lehet kimozdítani. Szép példák erre a külföldre kivándorolt véreink részéről, elért sikerek. Nem kell tehát féltennie fajtánkat, hogy nem fogja megállani helyét mint kereskedő. A székely-, sváb-, örményfalvakban, legtöbb helyen még múzeális zsidó sem akad. Csak fel kell rázni a magyart abból a téves hitből, hogy a kereskedői pálya nem neki való, alacsonyabb rendű foglalkozás. Sok urat ismertem, akik jó, nagyon jó, rátermett kereskedők voltak, és meggazdagodtak tisztességes munkájukkal. Fiaik otthagyták az ősi kereskedést, felcsaptak földbirtokos uraknak, akik előtt aztán megnyíltak az annyira vágyott, eddig elzárt társaságok kapui. Így aztán rövid időn belül a nyakára hágtak a nehezen megszerzett vagyonnak.

Amerikában, Angliában, a kereskedő, a gyáros áll első helyen, akiknek hajói a tengeren járnak. Mindenki rátermettsége szerint igyekezzék elhelyezkedni; egyik pálya sem az utolsó, ha embere vagyunk hivatásunk betöltésének.

*

Intensive Forstwirtschaft. Von J. Szederjei-Ostadál.
Auszug erfolgt mit dem Schlussteil der Abhandlung.

*

Sylviculture intensive. Par J. Szederjei—Ostadál.
Le résumé sera donné à la fin du mémoire.

*

Intensive Forestry. By J. Szederjei-Ostadál.
Summary will be published with the last instalment.

=====

A kanadai-nyár a dárdai uradalom ártéri erdőgazdaságában.

Írta: Kaffka Károly.

A dárdai uradalom 1917-ig *Schaumburg Lippe* német uralkodó-herceg birtoka volt, míg 1917-ben az ártéri erdőgazdaság vétel útján *Draskovich* gróf tulajdonába ment át. A kérdéses erdő a Dráva bal partján terül el, helyenként szűkebb, de néhol 2 km-t is meghaladó sávban és kb. 40 km. hosszúságban. Siklós